

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Факультет психології

Кафедра соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

На правах рукопису

Стеценко Олександр Миколайович

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня: магістр

за спеціальністю 231 «Соціальна робота»

галузі знань 23 Соціальна робота

за освітньо-науковою програмою «Соціальна педагогіка»

Рівень вищої освіти: другий

Науковий керівник :

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

Красілова Юлія Михайлівна

Допустити до захисту в ДЕК

Кафедра соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

Завідувач кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки

доктор педагогічних наук, професор

Чернуха Надія Миколаївна

(підпис)

Київ – 2026

Анотація до магістерської роботи
на тему:
«Організація волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в
закладі вищої освіти»

Стеценко Олександр Миколайович

Мета магістерської роботи – теоретично обґрунтувати та практично перевірити модель волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

У магістерській роботі досліджено зміст організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти. За результатами теоретичного аналізу ряду вітчизняних та зарубіжних наукових джерел нами: проаналізовано особливості організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти науковій та прикладній літературі; з'ясовано напрямки організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти; визначено складові організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти; обґрунтовано та експериментально перевірено модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

За результатами анкетування нами з'ясовано: волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має свою специфіку; волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має бути диференційована відповідно до потреб клієнтських груп соціальної педагогіки; є необхідність підвищення кваліфікації фахівців щодо соціально-педагогічної роботи щодо волонтерської діяльності; є необхідність розробки методичних рекомендацій щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

У магістерській роботі проаналізовано практики організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти. Розроблено методичні рекомендації організації волонтерської діяльності в закладі вищої освіти,

Ключові слова: волонтер, волонтерство, практики волонтерської діяльності, майбутні соціальні педагоги.

Abstract to the master's thesis
on the topic:
"Organization of volunteer activities of future social educators in a higher education institution"

Stetsenko Olexandr Mykolayovych

The purpose of the master's thesis is to theoretically substantiate and practically verify the model of volunteer activities of future social educators in a higher education institution.

The master's thesis examines the content of the organization of volunteer activities of future social educators in a higher education institution. Based on the results of the theoretical analysis of a number of domestic and foreign scientific sources, we: analyzed the features of the organization of volunteer activities of future social educators in a higher education institution in scientific and applied literature; clarified the directions of the organization of volunteer activities of future social educators in a higher education institution; determined the components of the organization of volunteer activities of future social educators in a higher education institution; substantiated and experimentally verified the model of the organization of volunteer activities of future social educators in a higher education institution.

According to the results of the questionnaire, we found out: the volunteer activity of future social educators in a higher education institution has its own specifics; the volunteer activity of future social educators in a higher education institution should be differentiated according to the needs of client groups of social pedagogy; there is a need to improve the skills of specialists in social and pedagogical work regarding volunteer activity; there is a need to develop methodological recommendations regarding the volunteer activity of future social educators in a higher education institution.

The master's thesis analyzes the practices of organizing volunteer activity of future social educators in a higher education institution. Methodological

recommendations for organizing volunteer activity in a higher education institution have been developed,

Keywords: volunteer, volunteering, volunteer practice, future social educators.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВОЛОНТЕРСТВА ЯК НАПРЯМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	10
1.1. Зміст поняття «волонтер», «волонтерство» у вітчизняній та зарубіжній науково-прикладній літературі.....	10
1.2. Складові волонтерської діяльності фахівця соціальної педагогіки...	13
1.3. Напрямки волонтерської діяльності фахівця соціальної педагогіки...	16
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	24
2.1. Організація, хід та результати емпіричного дослідження організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів з закладі вищої освіти.....	24
2.2. Практики організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладах вищої освіти України.....	51
Висновки до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	56
3.1. Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.....	56
3.2. Методичні розробки волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.....	60
Висновки до розділу 3.....	66
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сучасних викликів (збройні конфлікти, економічна нестабільність, міграційні процеси) постійно зростає потреба у кваліфікованих соціальних педагогах, здатних надавати ефективну допомогу різним категоріям населення.

Роботодавці у соціальній сфері вимагають від випускників не лише теоретичних знань, але й реального досвіду роботи з клієнтами, вміння швидко адаптуватися до нестандартних ситуацій та високого рівня емоційного інтелекту. Волонтерська діяльність є ідеальним майданчиком для набуття цих компетенцій.

Волонтерський рух – одна з надієвіших та найефективніших форм роботи з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки. Волонтерські організації працюють за такими напрямками професійної діяльності: інформаційний, просвітницький, реабілітаційний, рекреативний, фандрейзинговий, соціально-медичний, побутовий тощо [1, С. 12].

Саме волонтерській діяльності в соціальній педагогіці належить заслуга впровадження профілактичних програм, які реалізуються як в Україні так і в світі. Волонтерство як напрям соціально-педагогічної роботи актуальне через величезний спектр допомоги. В цій діяльності застосовуються знання з медицини, психології, соціології, соціальної педагогіки, медицини, логопедії та інших галузей науки. В свою чергу, волонтери мають великі шанси для окреслення своїх життєвих перспектив, втілення власних ініціатив у роботі та безцінний досвід [3, С. 44-46].

У наукових працях Безпалько О. В. та Капської А. Й. були обґрунтовані технології організації волонтерського руху. Використання різних арт-терапевтичних методик роботи, які можуть взяти до уваги волонтери висвітлюються у працях Ревть А.Б., Калініної Л.А., Садової І. І. і тощо.

Отже, актуальність розв'язання порушеної проблеми на соціально-педагогічному, професійно-освітньому, науково-теоретичному, практично-педагогічному рівнях зумовила обрання теми дослідження: **«Організація волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти»**.

Об'єкт дослідження – практична підготовка майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – організація волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та практично перевірити модель волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Завдання наукової роботи:

- 1) визначити особливості практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти;
- 2) проаналізувати складові волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів;
- 3) розробити та перевірити модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз, синтез, абстрагування, пояснення, класифікація); *емпіричні* (анкетування, експеримент, опис). Методи математичної статистичної обробки даних.

Наукова новизна дослідження розроблено та теоретично обґрунтовано особливості організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів у закладі вищої освіти як стратегічного інструменту становлення фахової ідентичності; аргументовано сукупність умов, що сприяють включенню волонтерської діяльності в сталу складову професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладі освіти.

Практичне значення дослідження полягає в розробці та впровадженні методичного забезпечення, що дозволяє інтегрувати волонтерську діяльність у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти; результати дослідницької роботи можуть бути використані закладами вищої освіти для створення волонтерських центрів, оновленням змісту професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Інформація про вибірку і дослідження. Дослідження проводилось на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», Чорноморського національного університету імені Петра Могили (60 респондентів).

Структура наукової роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел (35 джерел), додатки та містить 20 таблиці, 20 графіків, 3 малюнки, 1 схему. Повний обсяг наукової роботи – 77 сторінки, із яких 72 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВОЛОНТЕРСТВА ЯК НАПРЯМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Зміст поняття «волонтер», «волонтерство» у вітчизняній та зарубіжній науково-прикладній літературі

Хто ж такий «волонтер» і в чому сутність його діяльності? Що таке «волонтерська діяльність»? Чому є важливою волонтерська діяльність для майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти? Більшість науковців та практиків визначають волонтерство як специфічну форму діяльності. Розкриваючи наукову цінність наявних досліджень, необхідно констатувати, що волонтерська діяльність посідає особливе місце в розвитку суспільства, адже розглядається як прояв активного відношення людини до світу задля здійснення позитивних суспільних перетворень та змін [7, С. 124-126].

Поняття «волонтер» та «волонтерство» має глибинне підґрунтя. В основу покладена добровільна здатність однієї людини безкорисливо й, у більшості випадків, анонімно виконувати роботу на користь іншим [8, С. 134-135].

Аналізуючи напрацювання науковців та практиків, можна побачити різноманітне тлумачення поняття «волонтер». Український науковець Буглій О. М. [7], проводив аналіз підходів до визначення волонтерства, яке вітчизняними та зарубіжними науковцями ототожнюється із поняттям «доброльча діяльність».

Буглій О. М. визначив «волонтерство» як:

- добровольчу діяльність людини, що заснована на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства, не маючи цілей отримання прибутку, одержання оплати чи кар'єрного зросту;
- благодійність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства;

➤ отримання всебічного задоволення особистих і соціальних потреб шляхом надання допомоги іншим людям [7, С. 124-126].

Науковці та практики часто ототожнюють поняття «волонтер» та «доброволець», але між ними існує певна відмінність. На наш погляд, волонтер – це людина, яка безкорисно виконує добровільну роботу, не отримуючи за це ніякі кошти чи привілеїв. Доброволець – це людина, що виконує роботу добровільно, без примусу, але це не означає, що вона робить її безкоштовно.

У дослідника Кривоконя Н. І. висловлена думка про те, що: «Волонтерство це – безкоштовна, усвідомлена, добровільна діяльність на благо інших. Така діяльність передбачає наявність у людини, що її здійснює, мотивації, не пов'язаної з прибутком і відсутність компенсацій» [15, С. 153-156].

В протиполог цьому, дослідниця Лях Т. Л. пропонують таке визначення: «Волонтерство – це спосіб будувати соціальні відносини; застосовувати на практиці свої моральні та релігійні принципи; одержувати нові навички; знайти соціальну підтримку й друзів; відчувати себе здатним щось зробити» [17, С. 44-53].

Відтак, терміни «волонтаризм», «волонтерство» та «добровільна діяльність» взаємозамінні. На практиці вони представляють різні концептуальні напрямки. Необхідність розрізняти ці поняття та використовувати їх у належному контексті є дуже важливим [28].

Практик соціальної роботи Сміт Д. Д. висловив думку, що волонтерство свідчить про різні речі для різних людей. Він виявив широкі відмінності між країнами у суспільному сприйнятті чого становить добровільну діяльність. «У деяких країнах здача крові – волонтерська діяльність, а в інших волонтерство – це брати участь у політичній партії чи професійній спілці фахівців. Для деяких людей визначальною характеристикою волонтерської діяльності є відсутність фінансової нагороди, а для інших головним ідентифікатором є – відсутність примусу [35, Р. 16].

Волонтерство бере на себе різні форми та значення в різних умовах. На це сильно впливає історія, політична ситуація, релігія, економічна діяльність та культура країни. Те, що можна розглядати як волонтерство в одній країні - може трактуватися як низькооплачувана або трудовістка робота (або навіть примусова праця) в іншій (Таблиця 1.1) [30].

Зміст поняття «волонтерство»	Добровільна діяльність, яку здійснює людина, яка є свідомою і не має комерційної вигоди.
Зміст поняття «волонтери»	Фізичні особи, які добровільно готові витрачати свої сили та час на користь іншим особам, та в цілому суспільству.
Зміст поняття «волонтерський рух»	Доброчинна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах непродуктивної діяльності, без заробітної плати, без просування по кар'єрним сходам та заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства в цілому.
Бути волонтером свідчить:	1) Безкорисно допомагати нужденним людям; 2) Свідома, безкорисно та добровільно діяти в різних сферах життя; 3) Мати активну життєву позицію;

	4) Бути творчою та відкритою людиною; 5) Бути не байдужою до суспільних проблем.
--	--

Таблиця 1.1. Тракткування поняття «волонтерство»

Отже, волонтерство – форма благодійності, що здійснюється добровільно та усвідомлено фізичними особами, що виражається через особисте надання робіт та послуг та ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності та здійснюється для досягнення суспільно-значущих цілей.

1.2. Складові волонтерської діяльності фахівця соціальної педагогіки

Волонтерська діяльність фахівця соціальної педагогіки – система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних та соціально-побутових заходів, спрямованих на надання допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство [29].

Волонтери сьогодні розглядаються як повноправні суб'єкти соціально-педагогічної діяльності. Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження у законодавчих документах, зокрема, у *Законах України «Про волонтерську діяльність», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про соціальні послуги»,* в яких добровільна праця волонтерів визнається необхідною та суспільно корисною [19, 24].

Основними складовими напрямками волонтерської діяльності фахівця соціальної педагогіки:

1) Соціально-побутова реабілітація клієнта соціальної педагогіки:

- ✓ навчання самостійному орієнтуванню в навколишньому та побутовому середовищі;
- ✓ навчання умінням побутової безпеки, ведення господарства , практичному рахуванню;
- ✓ навчання умінням самообслуговування в побуті, користуванню побутовими приладами, приготування їжі власноруч;
- ✓ навчання умінням пересування в навколишньому середовищі, безпечному користуванню засобами транспорту, умінню самостійно придбати промислові та продовольчі товари, відвідувати громадські місця та багато іншого [19, С. 197-205].

2) Педагогічна реабілітація клієнта соціальної педагогіки:

- ✓ формування особистих якостей клієнта соціальної педагогіки, значущих для його життєдіяльності, активної життєвої позиції, інтеграції в суспільство;
- ✓ розвиток творчих та розумових здібностей, за допомогою різних терапевтичних методів (наприклад, арт-терапія);
- ✓ створення оптимальних умов для спілкування та дозвілля [14, С. 1029-1046].

3) Психологічна реабілітація клієнта соціальної педагогіки, волонтерами, які мають соціально-педагогічну освіту:

- ✓ психологічна допомога клієнту соціальної педагогіки за допомогою консультування та наставництва волонтером;
- ✓ консультування в онлайн-просторі клієнта соціальної педагогіки.
- ✓ розвиток нахилів та здібностей, формування адекватної самооцінки;
- ✓ відбудова та розвиток окремих інтелектуальних функцій;
- ✓ розвиток умінь креативності та творчості [6, С. 56-58].

Головними принципами волонтерської роботи фахівця соціальної педагогіки є: послідовність, своєчасність, доступність у наданні належної допомоги.

Волонтери, які працюють з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки, повинні добре володіти різними методиками та технологіями. Найрозповсюдженіші та найбільш дієві з них: арт-педагогіка та арт-терапія. Останнім часом такі методики все ширше застосовуються в сфері соціальної роботи [18].

Арт-педагогіка – термін, який використовується соціальними педагогами, під яким розуміють галузь наукового знання, яка ґрунтується на синтезі педагогіки та мистецтва. Як зазначають науковці та практики, арт-педагогіка забезпечує розробку теорії і практики педагогічного реабілітаційно-спрямованого процесу художнього розвитку; формує основи художньої культури особистості через мистецтво та художньо-творчу діяльність [5].

Заверико Н. В. підкреслює, що арт-терапія – інтегративна галузь науки, що синтезує наукові знання мистецтва, психології, медицини та обґрунтовує можливість застосування мистецтва та художньої діяльності в реабілітаційній роботі та в активізації потенційних можливостей, пізнавально-інформаційних потреб дітей, молоді, дорослих [13, С. 396-404].

Арт-терапія – це метод діяльності спрямований на покращення психоемоційного стану людини за допомогою образотворчого мистецтва. Сучасне розуміння арт-терапії передбачає, використання мови образотворчої експресії; безпосередню участь людини в образотворчій творчості. У багатьох випадках в арт-терапевтичній роботі можуть використовуватися музика, драматичне мистецтво, рух, танці та інші форми творчої активності людини.

Сучасна арт-терапія включає такі види:

- ✓ ізо-терапія – лікувальний вплив засобів образотворчого мистецтва: ліплення, малювання, декоративно-прикладного мистецтва;

- ✓ бібліо-терапія – лікувальний вплив читання;
- ✓ імаго-терапія – лікування через образ, театралізацію;
- ✓ музико-терапія – лікування через сприйняття музичних композицій;
- ✓ вокало-терапія – лікування співами;
- ✓ кінезі-терапія – лікувальний вплив рухів: танцювально-рухова терапія, реабілітаційна ритміка.

Можливості арт-терапії все ширше використовуються в соціально-педагогічній роботі волонтерів з реабілітаційною метою.

Розрізняють три форми арт-терапії з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки:

- ✓ активну;
- ✓ пасивну;
- ✓ змішану.

Найбільш розповсюдженими є дві основні форми арт-терапії:

- ✓ індивідуальна;
- ✓ групова [15, С. 153-156].

1.3. Напрямки волонтерської діяльності фахівця соціальної педагогіки

За законом України «Про волонтерську діяльність», основними напрямками волонтерства є:

- 1) надання соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги;
- 2) благодійництво та благодійницька діяльність;
- 3) охорона навколишнього природного середовища;
- 4) організація дозвілля для дітей та юнацтва та туристична діяльність;
- 5) розвиток культури та мистецтва, охорона та відтворення пам'яток історії та архітектури, захист національної спадщини;
- 6) зміцнення національних традицій та підтримка національних меншин;

- 7) охорона здоров'я, материнства та дитинства;
- 8) розвиток фізичної культури та спорту;
- 9) забезпечення безпеки вболівальників під час проведення спортивних змагань;
- 10) участь у подоланні наслідків надзвичайних ситуацій та надання допомоги жертвам катастроф, військових конфліктів, стихійних явищ, природних катаклізмів, інших надзвичайних ситуацій на території України та за її межами;
- 11) надання безоплатної правової допомоги;
- 12) розвиток та популяризація волонтерської діяльності [19,24].

Цифрове середовище, зокрема інтернет-простір, сьогодні є не лише важливим джерелом інформації, але і способом комунікації, який нівелює перепони для спілкування.

Актуальним сьогодні є волонтерство фахівців соціальної педагогіки в онлайн-просторі. Волонтерство в онлайн-просторі також включає усі ці напрямки роботи, різниця тільки в тому, що волонтерство-онлайн неможливе без використання інтернет-ресурсів, проєктів та інтернет-просторі в цілому.

Онлайн-волонтерство – це волонтерство з залученням інтернет-ресурсів. Онлайн-волонтерство – віртуальне волонтерство, онлайн-волонтерство, цифрове волонтерство, веб-волонтерство, а також кібер-волонтерство. Поняття існує для позначення типу волонтерства, в якому використання інтернету відіграє ключову роль добровольчої роботи волонтера [22, С. 34-36].

Волонтерська діяльність в інтернет-просторі впливає на покращення життя різних категорій клієнтів соціальної педагогіки та має широкий спектр можливостей:

- ✓ розробка інформаційних веб-ресурсів для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки;
- ✓ технічна підтримка веб-ресурсів;

- ✓ інформаційне наповнення веб-ресурсів, модерація веб-ресурсів;
- ✓ розповсюдження інформації про соціальні проєкти і заходи спрямовані на підтримку різних категорій клієнтів соціальної педагогіки;
- ✓ сприяння створенню фонду для збору коштів для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки;
- ✓ створення безкоштовних платформ для онлайн-консультування волонтерами різних категорій клієнтів соціальної педагогіки;
- ✓ пошук спонсорів засобами інтернету, пошук грантових програм;
- ✓ створення чатів та форумів для обговорення питань та організація спілкування в інтернет-просторі;
- ✓ створення та ведення сторінок в соціальних мережах;
- ✓ переклад документів на різні мови;
- ✓ коригування та написання пресс-релізів та статей;
- ✓ координація онлайн-кампаній та роботи команди волонтерів над певними проєктами;
- ✓ проведення онлайн-курсів, уроків та тренінгів;
- ✓ підготовка та розробка: інфографіки, буклетів, плакатів, постерів тощо;
- ✓ заснування професіональних груп та груп взаємодопомоги;
- ✓ оновлення бази різних категорій клієнтів соціальної педагогіки [19].

Щоб здійснювати волонтерську діяльність інтернет-просторі, волонтери повинні мати мотивацію. Волонтерська діяльність в інтернет-просторі засноване на людському співчутті, на бажанні подати руку допомоги суспільству, на прагненні зробити власний внесок, а також на готовності поділитися своїм часом та вміннями заради інших. Волонтерська діяльність в інтернет-просторі переносити звичайне волонтерство на новий рівень веб-технологій. Використання інтернету як повсякденного інструменту відкриває широкий світ можливостей. Зменшуючи час та просторові обмеження, це забезпечує волонтерську діяльність новими можливостями і робить її ширшою.

Волонтерська діяльність в інтернет-просторі не має на меті замінити офлайн-волонтерство. Навпаки, воно надає підтримку звичайному волонтерству за рахунок збільшення його меж. Нові технології можуть істотно вплинути на масштаб та досягнення проєктів щодо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки. Це також може бути цікавим для тих, хто раніше не мав досвіду волонтерської діяльності. Для багатьох майбутніх соціальних педагогів волонтерська діяльність в інтернет-просторі може стати найкращим способом залучення до цієї сфери, в той час як для інших це лише просто додаток до штатного волонтерства [6, С. 45-47].

Види волонтерської діяльності в інтернет-просторі можна класифікувати:

1) *За управлінцем.*

- ✓ Формальна волонтерська діяльність в інтернет-просторі – під керівництвом неурядових організацій, установ або інших інституцій, які можуть співпрацювати з волонтерами відповідно до закону.
- ✓ Неформальна волонтерська діяльність – під керівництвом неофіційних груп, зазвичай у формі ініціатив місцевого значення для вирішення проблем різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.

2) *За відносинами між управлінцями та волонтерами і типами співпраці:*

- ✓ Пряма волонтерська діяльність в інтернет-просторі – відносини між управлінцями та волонтерами нагадує звичайне волонтерство. Волонтерська діяльність в інтернет-просторі відбувається через договір про волонтерську співпрацю, отримані ними завдання знаходяться під контролем.
- ✓ Громадська волонтерська діяльність в інтернет-просторі – проєкти засновані на залученні добровольців, де учать бере велика кількість людей. Часто будь-хто може приєднатися до проєкту без набору, в той час як угода про добровільну співпрацю замінюється відповідно до умов обслуговування на заяву або веб-сторінку, що використовується для проведення волонтерських завдань.

3) *За цілями проєкту:*

- ✓ Збір коштів від громади: збір фінансових та не фінансових джерел для певної цілі різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.
- ✓ Загальний пошук, усунення недоліків та пошуку нових ідей для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.
- ✓ Громадська журналістика: журналістика виконується непрофесіоналами на благо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.
- ✓ Дистанційне навчання.
- ✓ Створення загальних ресурсів знань для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.
- ✓ Розповсюдження у вигляді карти для ілюстрації проблеми, явища або об'єктів різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.
- ✓ Надання допомоги різним категоріям клієнтів соціальної педагогіки.

4) За кількістю витраченого часу:

- ✓ Завдання, на вирішення яких витрачається від декількох хвилин до декількох годин.
- ✓ Оновлення веб-сторінки, ведення профілів у соціальних мережах для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.

5) За характером волонтерської діяльності в інтернет-просторі:

- ✓ Співпраця триває довше і складається з завершення тривалих чітко визначених завдань [9, 12 19].
- ✓ Повторюється через певні інтервали часу в залежності від успіху окремих етапів проєкту.
- ✓ Характеризується короткостроковими «діями», спрямованими одночасно на залучення якомога більшої кількості волонтерів.

Також існує дистанційне навчання. Це є системою освіти, яка використовує можливості комп'ютерних мереж та інтернет-простору. Так як дистанційне навчання стає все більш поширеним, освіта може досягти широкої аудиторії

через інтернет-простів. Найпопулярнішими прикладами є дистанційні навчальні курси, професійні консультації та професійні онлайн-спільноти для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки [23, С. 67-69].

Існує волонтерська діяльність в інтернет просторі за наймом. Його також називають експертна волонтерська діяльність в інтернет-просторі. Вона є терміном для позначення добровільних, неоплачуваних заходів, які проводяться волонтерами за наймом і індивідуальними волонтерами з використанням інтернет-простору. Волонтерська діяльність в інтернет-просторі за наймом частіше приймає форму ініціатив на основі досвіду, які дозволяють волонтерам вносити свій вклад у розвиток суспільства шляхом обміну своїми знаннями та досвідом для категорій клієнтів соціальної педагогіки (Схема 1).

Чим займаються волонтери в інтернет-просторі за наймом?	
1) Підготовка онлайн курсів та вебінарів для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки	Розробка вебінарів та курсів в інтернет-просторі для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки
2) Перекладацька діяльність	Допомагають перекладати на іноземну мову
3) Щоденні завдання	Реклама; Маркетинг; Пошук коштів.

4) Діяльність щодо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки	Онлайн-консультування різних категорій клієнтів соціальної педагогіки Коментування сайтів та постів за тематикою соціальної педагогіки
5) Підтримують благодійність у соціальній педагогіці	Сповіщають про категорії клієнтів соціальної педагогіки, які потребують допомогу; Стають представниками компаній.

Схема 1. Волонтерська діяльність в інтернет просторі за наймом

Експертна волонтерська діяльність передбачає спеціальні уміння та навички, які можуть бути найняті не тільки на комерційній основі, а й також і безкоштовно для подальшого впливу на добровольчу діяльність щодо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.

Відтак, існує велика кількість заходів, спрямованих на волонтерську діяльність в інтернет-просторі. Найбільш дієвими з них є: пошук спонсорів і меценатів засобами інтернету грантових програм для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки, створення безкоштовних веб-сайтів для онлайн-консультування волонтерами, створення онлайн-платформи дистанційного навчання для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки та залучення експертів-волонтерів [8, С. 16-25].

Висновки до розділу 1:

В умовах сучасності волонтерська діяльність для майбутніх соціальних педагогів є однією із базових інструментів соціально-педагогічної роботи з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки, а волонтерська діяльність в інтернет-просторі є новим варіантом волонтерства. Вихід у інтернет можливий з будь-якої точки світу. Це дуже полегшує роботу волонтерам та допомагає різним категоріям клієнтів.

Теоритична частина магістерської роботи дала змогу визначити що волонтерська діяльність – це не тільки добровольча діяльність на благо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки, а і спосіб самореалізації та саморозвитку особистості.

Можна дійти висновку, що в еру новітніх інформаційних технологій волонтерство у інтернет-просторі з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки є досить дієвим та прогресивним інструментом соціально-педагогічної роботи. Про це свідчить існування запроваджених онлайн-проектів волонтерами.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Організація, хід та результати емпіричного дослідження організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів з закладі вищої освіти

В процесі емпіричного дослідження нами організовано та проведено *анкетування* бази Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», Чорноморського національного університету імені Петра Могили (60 респондентів освітньо-професійної програми «Соціальна педагогіка» та освітньо-наукової програми «Соціальна педагогіка»).

Анкетування респондентів на тему: *«Волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти»* відбувалось в офлайн-форматі та онлайн-форматі.

Анкета містила 20 запитань та виглядала наступним чином:

Анкета «Волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти»

Шановний здобувач вищої освіти! Просимо вас взяти участь в опитуванні, метою якого є вдосконалення організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

1. Чи маєте ви досвід волонтерської діяльності?

А) Так, займаюся регулярно.

Б) Мав поодинокий досвід.

В) Ні, ніколи не пробував.

2. Що для Вас є головним стимулом до волонтерської діяльності?

- А) Бажання допомогти людям та суспільству.
- Б) Можливість здобути професійний досвід.
- В) Пошук нових знайомств та цікавого дозвілля.

3. Який напрям волонтерської діяльності Вам найбільш близький?

- А) Соціальна допомога з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.
- Б) Допомога військовим ЗСУ.
- В) Просвітницький напрям.

4. Чи вважаєте Ви волонтерську діяльність обов'язковою частиною освітнього процесу майбутніх соціальних педагогів?

- А) Так, це невід'ємна частина фахової підготовки.
- Б) Це має бути виключно за бажанням здобувача вищої освіти.
- В) Важко відповісти.

5. Скільки часу на тиждень Ви готові приділяти волонтерській діяльності?

- А) Понад 5 годин.
- Б) 1–3 години.
- В) Лише під час разових акцій.

6. Яка форма волонтерської діяльності для Вас найзручніша?

- А) Безпосередня робота з людьми.
- Б) Дистанційна допомога.
- В) Змішана форма.

7. Що найбільше заважає Вам займатись волонтерською діяльністю?

- А) Брак вільного часу через навчання.
- Б) Відсутність інформації щодо потреб чи заходів.
- В) Нестача підготовки до волонтерської діяльності.

8. Чи знаєте Ви про наявність волонтерської діяльності межах Вашого закладу вищої освіти?

- А) Так, я беру участь у його роботі.

Б) Чув, але не звертався.

В) Вперше про це чую.

9. Яку роль має відігравати заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності?

А) Створювати бази практики та шукати партнерів.

Б) Надавати лише інформаційну підтримку.

В) Зараховувати волонтерство як частину практики.

10. Чи відчуваєте Ви потребу в додатковому навчанні перед початком волонтерської діяльності?

А) Так, потрібні тренінги та інструктажі.

Б) Достатньо короткого роз'яснення.

В) Ні, всього можна навчитися в процесі.

11. Яка категорія клієнтів соціальної педагогіки є для вас найскладнішою в роботі?

А) Люди з інвалідністю.

Б) Люди, що пережили травматичні події.

В) Інші категорії клієнтів соціальної педагогіки.

12. Чи сприяє волонтерська діяльність запобіганню професійного вигорання?

А) Так, це надихає та дає відчуття значущості.

Б) Навпаки, воно може призвести до швидшого виснаження.

В) Ці процеси між собою не пов'язані.

13. Як Ви ставитеся до ідеї запровадження волонтерської практики в навчальний процес?

А) Позитивно, це сучасний підхід.

Б) Не впевнений, що це потрібно впроваджувати офіційно.

В) Негативно, це переобтяжить навчальний план.

14. Яку особистісну рису волонтерська діяльність розвиває найкраще?

А) Емпатію та толерантність.

Б) Відповідальність та організованість.

В) Комунікативні уміння.

15. Чи важливо для Вас отримувати офіційне підтвердження волонтерства?

А) Так, це важливо для майбутнього портфолію.

Б) Це приємний бонус, але не головне.

В) Ні, це не має жодного значення.

16. Звідки Ви зазвичай дізнаєтеся про волонтерські ініціативи?

А) Соціальні мережі та месенджери.

Б) Від науково-педагогічних працівників.

В) Від друзів та одногрупників.

17. Чи готові Ви бути лідером волонтерського проєкту?

А) Так, маю такий досвід або прагну до цього.

Б) Готовий спробувати за підтримки науково-педагогічних працівників.

В) Ні, волію бути лише виконавцем.

18. Чи обговорюєте Ви свій волонтерський досвід на заняттях із фахових дисциплін?

А) Так, часто аналізуємо кейси.

Б) Рідко, лише якщо сам про це згадаю.

В) Ні, навчання і волонтерство у нас розділені.

19. Як Ви оцінюєте рівень підтримки волонтерів у закладі вищої освіти?

А) Високий, заклад вищої освіти сприяє.

Б) Середній, підтримка є, але недостатня.

В) Низький, волонтерство тримається лише на ентузіазмі здобувачів вищої освіти.

20. Чи плануєте ви продовжувати волонтерську діяльність після завершення навчання?

А) Однозначно так.

Б) Можливо, якщо дозволить основна робота.

В) Скоріше за все, ні.

Дякуємо за ваші відповіді!

Проаналізуємо відповіді респондентів на кожне з запитань.

На перше запитання: «*Чи маєте Ви досвід волонтерської діяльності?*» (Таблиця 1, Графік 1) ми отримали відповіді, що 50 респондентів (83,3%) – займаються регулярно, а 10 респондентів (16,7%) – мали поодинокий досвід. Можна зробити висновок, що майбутнім соціальним педагогам в закладі вищої освіти знайома волонтерська діяльність.

Питання 1	Респонденти	Відсотки
Чи маєте Ви досвід волонтерської діяльності?		
Так, займаюся регулярно	50	83,3
Мав поодинокий досвід	10	16,7
Ні, ніколи не пробував.	0	0,0

Таблиця 1. Чи маєте Ви досвід волонтерської діяльності?

Графік 1. Чи маєте Ви досвід волонтерської діяльності?

На друге запитання: «Що для Вас є головним стимулом до волонтерської діяльності?» (Таблиця 2, Графік 2) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – бажають допомогти людям та суспільству; 20 респондентів (33,3%) – розглядають, як можливість здобути професійний досвід; 20 респондентів (33,3%) – пошук нових знайомств та цікавого досвіду. Можна зробити висновок, що для майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти волонтерська діяльність – це і можливість допомогати людям, і професійно розвиватись.

Питання 2		
Що для Вас є головним стимулом до волонтерської діяльності?	Респонденти	Відсотки
Бажання допомогти людям та суспільству	20	33,3
Можливість здобути професійний досвід	20	33,3
Пошук нових знайомств та цікавого досвіду	20	33,4

Таблиця 2. Що для Вас є головним стимулом до волонтерської діяльності?

Графік 2. Що для Вас є головним стимулом до волонтерської діяльності?

На третє запитання: «Який напрям волонтерської діяльності Вам найбільш близький?» (Таблиця 3, Графік 3) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – соціальна допомога з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки; 20 респондентів (33,3%) – розглядають, як допомогу військовим ЗСУ; 20 респондентів (33,3%) – просвітницький напрям. Можна зробити висновок, що для майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти будь-які напрямки волонтерська діяльність є цікавими та перспективними.

Питання 3		
Який напрям волонтерської діяльності Вам найбільш близький?	Респонденти	Відсотки
Соціальна допомога з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки	20	33,3
Допомога військовим ЗСУ	20	33,3
Просвітницький напрям	20	33,4

Таблиця 3. Який напрям волонтерської діяльності Вам найбільш близький?

Графік 3. Який напрям волонтерської діяльності Вам найбільш близький?

На четверте запитання: «*Чи вважаєте Ви волонтерську діяльність обов'язковою частиною освітнього процесу майбутніх соціальних педагогів?*» (Таблиця 4, Графік 4) ми отримали відповіді, що 50 респондентів (83,4%) – вважають волонтерську діяльність невід'ємною частиною фахової підготовки; 10 респондентів (16,7%) – розглядають, як добровільну діяльність майбутніх соціальних педагогів. Можна зробити висновок, що для більшості майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти волонтерська діяльність є частиною професійної підготовки.

Питання 4	Респонденти	Відсотки
Чи вважаєте Ви волонтерську діяльність обов'язковою частиною освітнього процесу майбутніх соціальних педагогів?		
Так, це невід'ємна частина фахової підготовки	50	83,4
Це має бути виключно за бажанням здобувача вищої освіти	10	16,7
Важко відповісти	0	0,0

Таблиця 4. Чи вважаєте Ви волонтерську діяльність обов'язковою частиною освітнього процесу майбутніх соціальних педагогів?

Графік 4. Чи вважаєте Ви волонтерську діяльність обов'язковою частиною освітнього процесу майбутніх соціальних педагогів?

На п'яте запитання: «Скільки часу на тиждень Ви готові приділяти волонтерській діяльності?» (Таблиця 5, Графік 5) ми отримали відповіді, що 5 респондентів (8,4%) – вважають, що волонтерською діяльністю вони готові займатись понад 5 годин на добу; 50 респондентів (83,3 %) – розглядають можливість приділяти волонтерській діяльності 1-3 години на добу; 5 респондентів (8,4%) – готові лише до разових акцій волонтерської діяльності. Відтак, майбутні соціальні педагоги в закладі вищої освіти, відмітили, що готові приділяти свій вільний час волонтерській діяльності щодо різних категорій клієнтських груп соціальної педагогіки.

Питання 5		
Скільки часу на тиждень Ви готові приділяти волонтерській діяльності?	Респонденти	Відсотки
Понад 5 годин	5	8,4

1–3 години	50	83,3
Лише під час разових акцій	5	8,4

Таблиця 5. Скільки часу на тиждень Ви готові приділяти волонтерській діяльності?

Графік 5. Скільки часу на тиждень Ви готові приділяти волонтерській діяльності?

На шосте запитання: «Яка форма волонтерської діяльності для Вас найзручніша?» (Таблиця 6, Графік 6) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – відмічають, що готові до безпосередньої роботи з людьми; 20 респондентів (33,3 %) – розглядають лише дистанційну допомогу волонтерської діяльності з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки; 20 респондентів (33,4%) – готові лише до різних (змішаних) форм волонтерської діяльності. Отже, майбутні соціальні педагоги в закладі вищої освіти, підкреслюють, що єдиною найзручнішою формою волонтерської діяльності немає. Вони готові до різних форм роботи.

Питання 6	Респонденти	Відсотки
Яка форма волонтерської діяльності для Вас найзручніша?		
Безпосередня робота з людьми	20	33,3
Дистанційна допомога	20	33,3
Змішана форма	20	33,4

Таблиця 6. Яка форма волонтерської діяльності для Вас найзручніша?

Графік 6. Яка форма волонтерської діяльності для Вас найзручніша?

На сьоме запитання: «Що найбільше заважає Вам займатись волонтерською діяльністю?» (Таблиця 7, Графік 7) ми отримали відповіді, що 10 респондентів (16,7%) – вважають, що найбільше заважає займатись волонтерською діяльністю брак вільного часу; 40 респондентів (66,6 %) – відсутність інформації щодо потреб чи заходів; 10 респондентів (16,7%) – нестача підготовки до волонтерської діяльності. Можна зробити висновок, що майбутні

соціальні педагоги в закладі вищої освіти потребують додаткових джерел інформування щодо потреб у волонтерстві.

Питання 7	Респонденти	Відсотки
Що найбільше заважає Вам займатись волонтерською діяльністю?		
Брак вільного часу через навчання	10	16,7
Відсутність інформації щодо потреб чи заходів	40	66,6
Нестача підготовки до волонтерської діяльності	10	16,7

Таблиця 7. Що найбільше заважає Вам займатись волонтерською діяльністю?

Графік 7. Що найбільше заважає Вам займатись волонтерською діяльністю?

На восьме запитання: «Чи знаєте Ви про наявність волонтерської діяльності в межах Вашого закладу вищої освіти?» (Таблиця 8, Графік 8) ми отримали відповіді, що 50 респондентів (83,4%) – стверджують, що беруть участь у волонтерській діяльності; 10 респондентів (16,6 %) – розглядають можливість займатись волонтерською діяльністю, але ще не займались. Відтак, майбутні соціальні педагоги в закладі вищої освіти, відмітили, що беруть та готові брати участь у волонтерській діяльності.

Питання 8		
Чи знаєте Ви про наявність волонтерської діяльності в межах Вашого закладу вищої освіти?	Респонденти	Відсотки
Так, я беру участь у його роботі	50	83,4
Чув, але не звертався	10	16,6
Вперше про це чую	0	0

Таблиця 8. Чи знаєте Ви про наявність волонтерської діяльності в межах Вашого закладу вищої освіти?

Графік 8. Чи знаєте Ви про наявність волонтерської діяльності в межах Вашого закладу вищої освіти?

На дев'яте запитання: «Яку роль має відігравати заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності?» (Таблиця 9, Графік 9) ми отримали відповіді, що 5 респондентів (8,3%) – стверджують, що заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності мають створювати бази практики та шукати партнерів; 5 респондентів (8,3 %) – розглядають заклад вищої освіти як середовище, що має надавати лише інформаційну підтримку; 50 респондентів (83,3%) – підкреслили, що заклад вищої освіти має зараховувати волонтерство як частину практики. Отже, заклад вищої освіти відіграє важливу роль в організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Питання 9		
Яку роль має відігравати заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності?	Респонденти	Відсотки
Створювати бази практики та шукати партнерів	5	8,3
Надавати лише інформаційну підтримку	5	8,3
Зараховувати волонтерство як частину практики	50	83,3

Таблиця 9. Яку роль має відігравати заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності?

Графік 9. Яку роль має відігравати заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності?

На десяте запитання: «*Чи відчуваєте Ви потребу в додатковому навчанні перед початком волонтерської діяльності?*» (Таблиця 10, Графік 10) ми отримали відповіді, що всі 60 респондентів (100%) відмітили, що є потреба у тренінгах та інструктажі перед початком волонтерської діяльності. Відтак, майбутні соціальні педагоги потребують додаткової підготовки щодо волонтерської діяльності в закладі вищої освіти.

Питання 10		
Чи відчуваєте Ви потребу в додатковому навчанні перед початком волонтерської діяльності?	Респонденти	Відсотки
Так, потрібні тренінги та інструктажі	60	100
Достатньо короткого роз'яснення.	0	0
Ні, всього можна навчитися в процесі	0	0

Таблиця 10. Чи відчуваєте Ви потребу в додатковому навчанні перед початком волонтерської діяльності?

Графік 10. Чи відчуваєте Ви потребу в додатковому навчанні перед початком волонтерської діяльності?

На одинадцяте запитання: «Яка категорія клієнтів соціальної педагогіки є для Вас найскладнішою в роботі?» (Таблиця 11, Графік 11) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – стверджують, що це люди з інвалідністю; 20 респондентів (33,3 %) – відмічають що це люди, що пережили травматичні події; 20 респондентів (33,4%) – підкреслили, що це інші категорії клієнтів соціальної педагогіки. Відтак, немає «легкої» категорії клієнтів соціальної педагогіки.

Питання 11		
Яка категорія клієнтів соціальної педагогіки є для Вас найскладнішою в роботі?	Респонденти	Відсотки
Люди з інвалідністю	20	33,3
Люди, що пережили травматичні події	20	33,3
Інші категорії клієнтів соціальної педагогіки	20	33,4

Таблиця 11. Яка категорія клієнтів соціальної педагогіки є для Вас найскладнішою в роботі?

Графік 11. Яка категорія клієнтів соціальної педагогіки є для Вас найскладнішою в роботі?

На дванадцяте запитання: «Чи сприяє волонтерська діяльність запобіганню професійного вигорання?» (Таблиця 12, Графік 12) ми отримали відповіді, що 55 респондентів (91,7%) – стверджують, що волонтерська діяльність надихає та дає відчуття значущості майбутнім соціальним педагогам; 5 респондентів (8,3%) – підкреслили, що волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти та професійне вигорання не пов'язані.

Питання 12		
Чи сприяє волонтерська діяльність запобіганню професійного вигорання?	Респонденти	Відсотки
Так, це надихає та дає відчуття значущості	55	91,7
Навпаки, воно може призвести до швидшого виснаження	0	0
Ці процеси між собою не пов'язані	5	8,3

Таблиця 12. Чи сприяє волонтерська діяльність запобіганню професійного вигорання?

Графік 12. Чи сприяє волонтерська діяльність запобіганню професійного вигорання?

На тринадцяте запитання: «Як Ви ставитеся до ідеї запровадження волонтерської практики в навчальний процес?» (Таблиця 13, Графік 13) ми отримали відповіді, що всі 60 респондентів (100 %) вважають впровадження волонтерської практики в навчальний процес підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти позитивною перспективою розвитку професії.

Питання 13		
Як Ви ставитеся до ідеї запровадження волонтерської практики в навчальний процес?	Респонденти	Відсотки
Позитивно, це сучасний підхід	60	0
Не впевнений, що це потрібно впроваджувати офіційно	0	0
Негативно, це переобтяжить навчальний план	0	0

Таблиця 13. Як Ви ставитеся до ідеї запровадження волонтерської практики в навчальний процес?

Графік 13. Як Ви ставитеся до ідеї запровадження волонтерської практики в навчальний процес?

На чотирнадцяте запитання: «Яку особистісну рису волонтерська діяльність розвиває найкраще?» (Таблиця 14, Графік 14) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – стверджують, що це емпатія та толерантність; 20 респондентів (33,3%) – підкреслили, що це відповідальність та організованість; 20 респондентів (33,4%) – відмітили комунікативні уміння. Можемо стверджувати, що єдиної думки щодо особистісної риси, яка найкраще розкриває волонтерську діяльність немає.

Питання 14		
Яку особистісну рису волонтерська діяльність розвиває найкраще?	Респонденти	Відсотки
Емпатію та толерантність	20	33,3
Відповідальність та організованість	20	33,3
Комунікативні уміння	20	33,4

Таблиця 14. Яку особистісну рису волонтерська діяльність розвиває найкраще?

Графік 14. Яку особистісну рису волонтерська діяльність розвиває найкраще?

На п'ятнадцяте запитання: «Чи важливо для Вас отримувати офіційне підтвердження волонтерства?» (Таблиця 15, Графік 15) ми отримали відповіді, що 40 респондентів (66,6%) – підкреслюють, що офіційне підтвердження статусу волонтерства важливо для майбутнього портфоліо; 20 респондентів (33,4%) – визначили, що це приємний бонус, але не головне. Відтак, офіційне підтвердження статусу волонтерства є важливим для майбутніх соціальних педагогів.

Питання 15	Респонденти	Відсотки
Чи важливо для Вас отримувати офіційне підтвердження волонтерства?		
Так, це важливо для майбутнього портфоліо	40	66,6
Це приємний бонус, але не головне	20	33,4
Ні, це не має жодного значення	0	0

Таблиця 15. Чи важливо для Вас отримувати офіційне підтвердження волонтерства?

Графік 15. Чи важливо для Вас отримувати офіційне підтвердження волонтерства?

На шістнадцяте запитання: «Звідки Ви зазвичай дізнаєтеся про волонтерські ініціативи?» (Таблиця 16, Графік 16) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – відмітили, що соціальні мережі та месенджери; 20 респондентів (33,3%) – визначили, що від науково-педагогічних працівників; 20 респондентів (33,4%) – від друзів та одногрупників. Зробимо висновок, що єдиного джерела інформації щодо волонтерських ініціатив не існує.

Питання 16	Респонденти	Відсотки
Звідки Ви зазвичай дізнаєтеся про волонтерські ініціативи?		
Соціальні мережі та месенджери	20	33,3
Від науково-педагогічних працівників	20	33,3
Від друзів та одногрупників	20	33,4

Таблиця 16. Звідки Ви зазвичай дізнаєтеся про волонтерські ініціативи?

Графік 16. Звідки Ви зазвичай дізнаєтеся про волонтерські ініціативи?

На сімнадцяте запитання: «*Чи готові Ви бути лідером волонтерського проєкту?*» (Таблиця 17, Графік 17) ми отримали відповіді, що 20 респондентів (33,3%) – підкреслили що мають досвід та прагнуть до цього; 20 респондентів (33,3%) – визначили, що готові спробувати за підтримки науково-педагогічних працівників; 20 респондентів (33,4%) – воліють бути лише виконавцем.

Питання 17	Респонденти	Відсотки
Чи готові Ви бути лідером волонтерського проєкту?		
Так, маю такий досвід або прагну до цього	20	33,3
Готовий спробувати за підтримки науково-педагогічних працівників	20	33,3
Ні, волію бути лише виконавцем	20	33,4

Таблиця 17. Чи готові Ви бути лідером волонтерського проєкту?

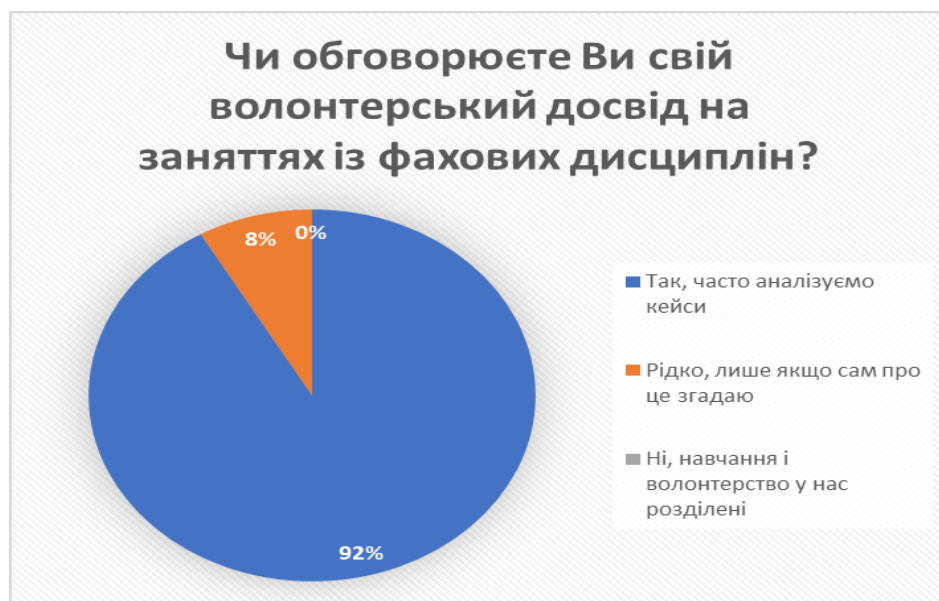

Графік 17. Чи готові Ви бути лідером волонтерського проєкту?

На вісімнадцяте запитання: «*Чи обговорюєте Ви свій волонтерський досвід на заняттях із фахових дисциплін?*» (Таблиця 18, Графік 18) ми отримали відповіді, що 55 респондентів (91,7%) – відмітили, що часто аналізують кейси волонтерської діяльності; 5 респондентів (8,3%) – рідко, лише якщо самі про це згадують.

Питання 18		
Чи обговорюєте Ви свій волонтерський досвід на заняттях із фахових дисциплін?	Респонденти	Відсотки
Так, часто аналізуємо кейси	55	91,7
Рідко, лише якщо сам про це згадаю	5	8,3
Ні, навчання і волонтерство у нас розділені	0	0

Таблиця 18. Чи обговорюєте Ви свій волонтерський досвід на заняттях із фахових дисциплін?

Графік 18. Чи обговорюєте Ви свій волонтерський досвід на заняттях із фахових дисциплін?

На дев'ятнадцяте запитання: «Як Ви оцінюєте рівень підтримки волонтерів у закладі вищої освіти?» (Таблиця 19, Графік 19) ми отримали відповіді, що 40 респондентів (66,8%) – відмітили, що високий, заклад вищої освіти сприяє; 15 респондентів (24,9%) – визначили, що середній, підтримка є, але недостатня.

Питання 19		
Як Ви оцінюєте рівень підтримки волонтерів у закладі вищої освіти?	Респонденти	Відсотки
Високий, заклад вищої освіти сприяє	40	66,8
Середній, підтримка є, але недостатня	15	24,9
Низький, волонтерство тримається лише на ентузіазмі здобувачів вищої освіти	5	8,3

Таблиця 19. Як Ви оцінюєте рівень підтримки волонтерів у закладі вищої освіти?

Графік 19. Як Ви оцінюєте рівень підтримки волонтерів у закладі вищої освіти?

На двадцяте запитання: «*Чи плануєте Ви продовжувати волонтерську діяльність після завершення навчання?*» (Таблиця 20, Графік 20) ми отримали відповіді, що 30 респондентів (50%) – відмітили, що однозначно, так; 30 респондентів (50%) – визначили, що можливо, якщо дозволить основна робота.

Питання 20	Респонденти	Відсотки
Чи плануєте Ви продовжувати волонтерську діяльність після завершення навчання?		
Однозначно так	30	50
Можливо, якщо дозволить основна робота	30	50
Скоріше за все, ні	0	0

Таблиця 20. Чи плануєте ви продовжувати волонтерську діяльність після завершення навчання?

Графік 20. Чи плануєте ви продовжувати волонтерську діяльність після завершення навчання?

Результати анкетування майбутніх фахівців соціальної педагогіки щодо волонтерської діяльності в умовах закладу вищої освіти підкреслили своєчасність науково-прикладних досліджень у соціально-педагогічній сфері, пошук нових технологій, методів, форм волонтерської діяльності в закладі вищої освіти.

За результатами анкетування нами з'ясовано:

- 1) волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має свою специфіку;
- 2) волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має бути диференційована відповідно до потреб клієнтських груп соціальної педагогіки;
- 3) є необхідність підвищення кваліфікації майбутніх соціальних педагогів щодо волонтерської діяльності;
- 4) є необхідність розробки навчальних дисциплін та практик щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

2.2. Практики організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладах вищої освіти України

Організація волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти України є не просто елементом навчально-виховної роботи, а обов'язковим компонентом їх професійної підготовки. Волонтерська діяльність дозволяє поєднати теоретичні знання з реальними потребами клієнтських груп соціальної педагогіки та сформулювати ключові компетентності ще до отримання диплома бакалавра та магістра соціальної педагогіки [5, С. 45-65].

Розглянемо огляд сучасних практик, моделей та етапів організації волонтерської діяльності в закладах вищої освіти України.

Сучасні заклади вищої освіти України впроваджують кілька основних моделей залучення майбутніх соціальних педагогів до волонтерської діяльності:

1. Навчання через місію. Найбільш прогресивна практика для майбутніх соціальних педагогів, де волонтерська діяльність інтегрується безпосередньо в навчальні дисципліни (наприклад, «Вступ до спеціальності», «Соціальна педагогіка», «Теорія та практика соціальної роботи», «Методи волонтерської діяльності», «Асистенська (волонтерська) практика» тощо). Майбутні соціальні педагоги отримують завдання вирішити реальні соціальні проблеми різних категорій клієнтських груп соціальної педагогіки, що безпосередньо є практичною частиною їх навчальних дисциплін в закладах вищої освіти [19].

2. Діяльність волонтерських центрів закладів вищої освіти. Створення постійно діючих волонтерських центрів на базі факультетів або закладів вищої освіти. Вони виступають координаторами між майбутніми соціальними педагогами, науково-педагогічними працівниками та соціальними партнерами, забезпечуючи системність, а не одноразові акції [24].

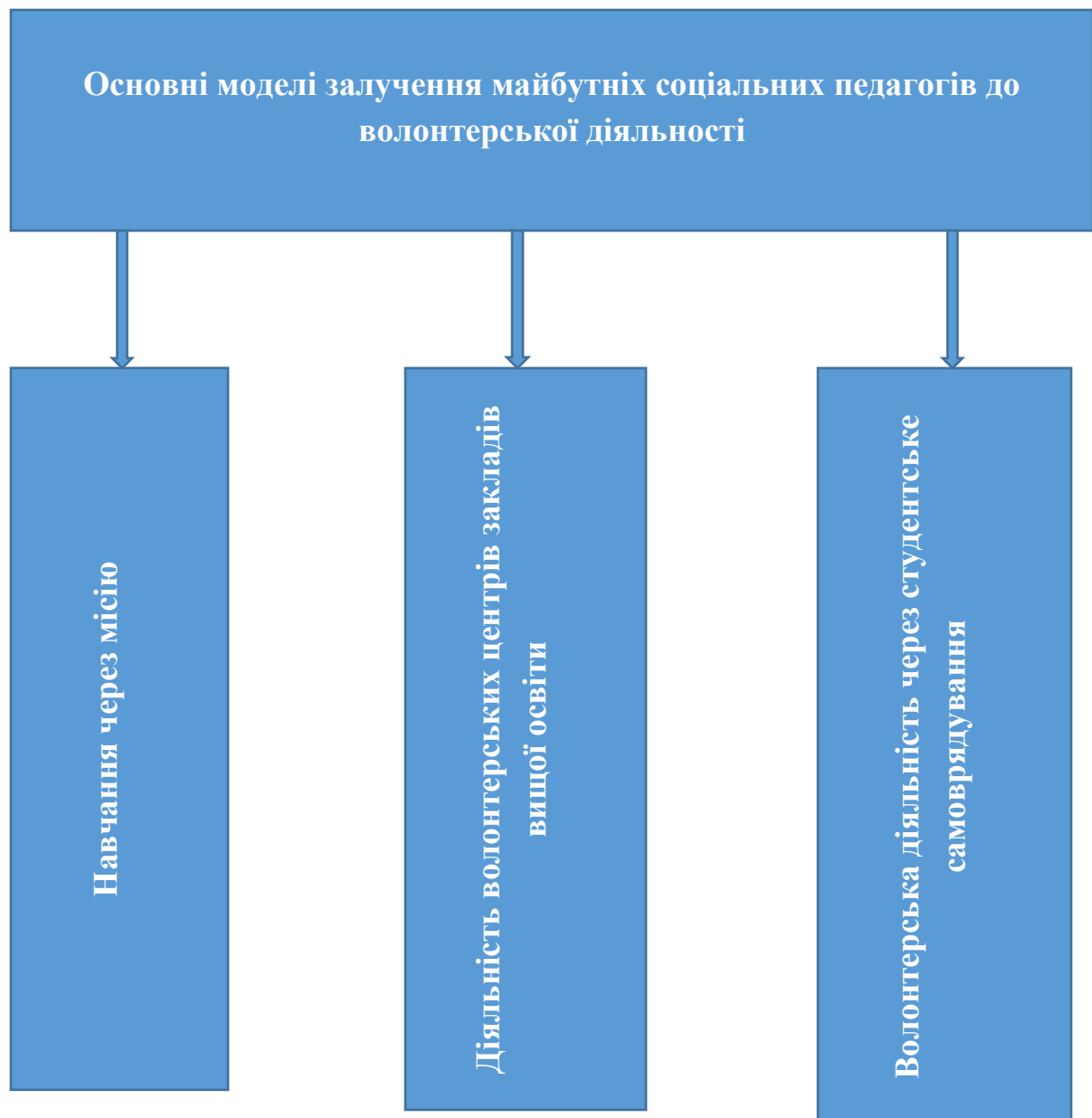
3. Волонтерська діяльність через студентське самоврядування. Ініційовані майбутніми соціальними педагогами волонтерські проекти (наприклад, «Клуб майбутніх соціальних педагогів»), які самостійноорганізують благодійні чи просвітницькі волонтерські заходи (Малюнок 2) [19].

З огляду на особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладах вищої освіти України, волонтерська діяльність зазвичай диференціюється за цільовими групами клієнтів соціальної педагогіки та формами роботи соціальної педагогіки:

1. Волонтерська діяльність в умовах російсько-української війни.

➤ *Психосоціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб* (в тому числі, здобувачів вищої освіти). Організація реабілітаційних занять, тренінгів та соціальних просторів в закладах вищої освіти та громадах.

- *Робота з родинами військовослужбовців ЗСУ.* Організація дозвілєвих заходів, репетиторство, арт-терапевтичні заняття тощо.
- *Гуманітарна координація та волонтерські заходів.* Плетіння маскувальних сіток, збір та сортування допомоги для військовослужбовців ЗСУ та членів їх сімей [25, С. 76].

Малюнок 2. Основні моделі залучення майбутніх соціальних педагогів до волонтерської діяльності

2. Інклюзивні волонтерські практики та безбар'єрність у діяльності майбутніх соціальних педагогів.

- *Супровід різних категорій здобувачів вищої освіти.* Волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладах вищої освіти України (допомога в побутовій орієнтації, адаптація навчальних матеріалів, індивідуальний супровід).
- *Волонтерська діяльність у спеціалізованих закладах громади.* Проведення дозвілевих, розвиваючих та соціокультурних заходів для різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.

3. Профілактичні та просвітницькі заходи волонтерської діяльності.

- *Проекти «Рівний-рівному».* Проведення інтерактивних занять в закладах освіти та громаді щодо попередження булінгу, кібербулінгу, залежностей та популяризації здорового способу життя тощо.
- *Цифрова грамотність різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.* Навчання людей похилого віку (наприклад, на базі «Університетів третього віку») користуванню сучасними гаджетами та державними онлайн-сервісами.

Аналіз теоретико-методичних засад та практичного досвіду організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладах вищої освіти України дозволяє зробити такі висновки:

1. Волонтерська діяльність як складова навчального процесу. Встановлено, що волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти виступає не просто позааудиторною активністю, а потужним інструментом практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців соціальної педагогіки. Вона інтегрує теоретичні знання з навчальних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Технології соціально-педагогічної роботи», «Соціальна робота в громаді», «Волонтерська діяльність в соціальній педагогіці», «Виробнича (волонтерська) практика» тощо) у реальний практичний досвід.

2. Формування професійних якостей майбутніх соціальних педагогів.

Практичний досвід доводить, що регулярна участь у волонтерських проєктах прискорює формування професійно значущих якостей у майбутніх соціальних педагогів: толерантності, комунікативної компетентності, стресостійкості, емпатії, здатності працювати в команді та приймати рішення в кризових ситуаціях тощо.

3. Гнучкість та адаптивність системи для майбутніх соціальних педагогів. Сучасні практики закладів вищої освіти України продемонстрували високий рівень адаптивності до викликів сьогодення. Волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів оперативно переформатувалась на рейки кризового менеджменту, надання першої психосоціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам та військовослужбовцям ЗСУ, що свідчить про високий патріотичний та професійний потенціал студентської молоді.

4. Існуючі проблеми та бар'єри у волонтерській діяльності майбутніх соціальних педагогів. Організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти залишається низка невирішених питань. Серед них: брак системної фінансової та матеріально-технічної підтримки ініціатив майбутніх соціальних педагогів, стихійність деяких акцій, недостатній рівень професійного супроводу майбутніх соціальних педагогів з боку практиків, а також ризик емоційного вигорання волонтерів майбутніх соціальних педагогів через надмірне психологічне навантаження в умовах кризи.

5. Перспективи розвитку майбутніх соціальних педагогів. Подальше вдосконалення практик волонтерської діяльності потребує глибшої інституційної інтеграції волонтерства майбутніх соціальних педагогів в освітні програми, розширення мережі соціальних партнерів, а також впровадження обов'язкових дисциплін або тренінгів із профілактики вигорання та саморегуляції для майбутніх соціальних педагогів.

Висновки до розділу 2:

Результати анкетування майбутніх фахівців соціальної педагогіки щодо волонтерської діяльності в умовах закладу вищої освіти підкреслили своєчасність науково-прикладних досліджень у соціально-педагогічній сфері, пошук нових технологій, методів, форм волонтерської діяльності в закладі вищої освіти.

За результатами анкетування нами з'ясовано:

1) волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має свою специфіку;

2) волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має бути диференційована відповідно до потреб клієнтських груп соціальної педагогіки;

3) є необхідність підвищення кваліфікації майбутніх соціальних педагогів щодо волонтерської діяльності;

4) є необхідність розробки навчальних дисциплін та практик щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Аналіз теоретико-методичних засад та практичного досвіду організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладах вищої освіти України дозволяє зробити такі висновки:

1. Волонтерська діяльність як складова навчального процесу. Встановлено, що волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти виступає не просто позааудиторною активністю, а потужним інструментом практико-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців соціальної педагогіки. Вона інтегрує теоретичні знання з навчальних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Технології соціально-педагогічної роботи», «Соціальна робота в громаді», «Волонтерська діяльність в соціальній педагогіці», «Виробнича (волонтерська) практика» тощо) у реальний практичний досвід.

2. Формування професійних якостей майбутніх соціальних педагогів.

Практичний досвід доводить, що регулярна участь у волонтерських проєктах прискорює формування професійно значущих якостей у майбутніх соціальних педагогів: толерантності, комунікативної компетентності, стресостійкості, емпатії, здатності працювати в команді та приймати рішення в кризових ситуаціях тощо.

3. Гнучкість та адаптивність системи для майбутніх соціальних педагогів. Сучасні практики закладів вищої освіти України продемонстрували високий рівень адаптивності до викликів сьогодення. Волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів оперативно переформатувалась на рейки кризового менеджменту, надання першої психосоціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам та військовослужбовцям ЗСУ, що свідчить про високий патріотичний та професійний потенціал студентської молоді.

4. Існуючі проблеми та бар'єри у волонтерській діяльності майбутніх соціальних педагогів. Організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти залишається низка невирішених питань. Серед них: брак системної фінансової та матеріально-технічної підтримки ініціатив майбутніх соціальних педагогів, стихійність деяких акцій, недостатній рівень професійного супроводу майбутніх соціальних педагогів з боку практиків, а також ризик емоційного вигорання волонтерів майбутніх соціальних педагогів через надмірне психологічне навантаження в умовах кризи.

5. Перспективи розвитку майбутніх соціальних педагогів. Подальше вдосконалення практик волонтерської діяльності потребує глибшої інституційної інтеграції волонтерства майбутніх соціальних педагогів в освітні програми, розширення мережі соціальних партнерів, а також впровадження обов'язкових дисциплін або тренінгів із профілактики вигорання та саморегуляції для майбутніх соціальних педагогів.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти

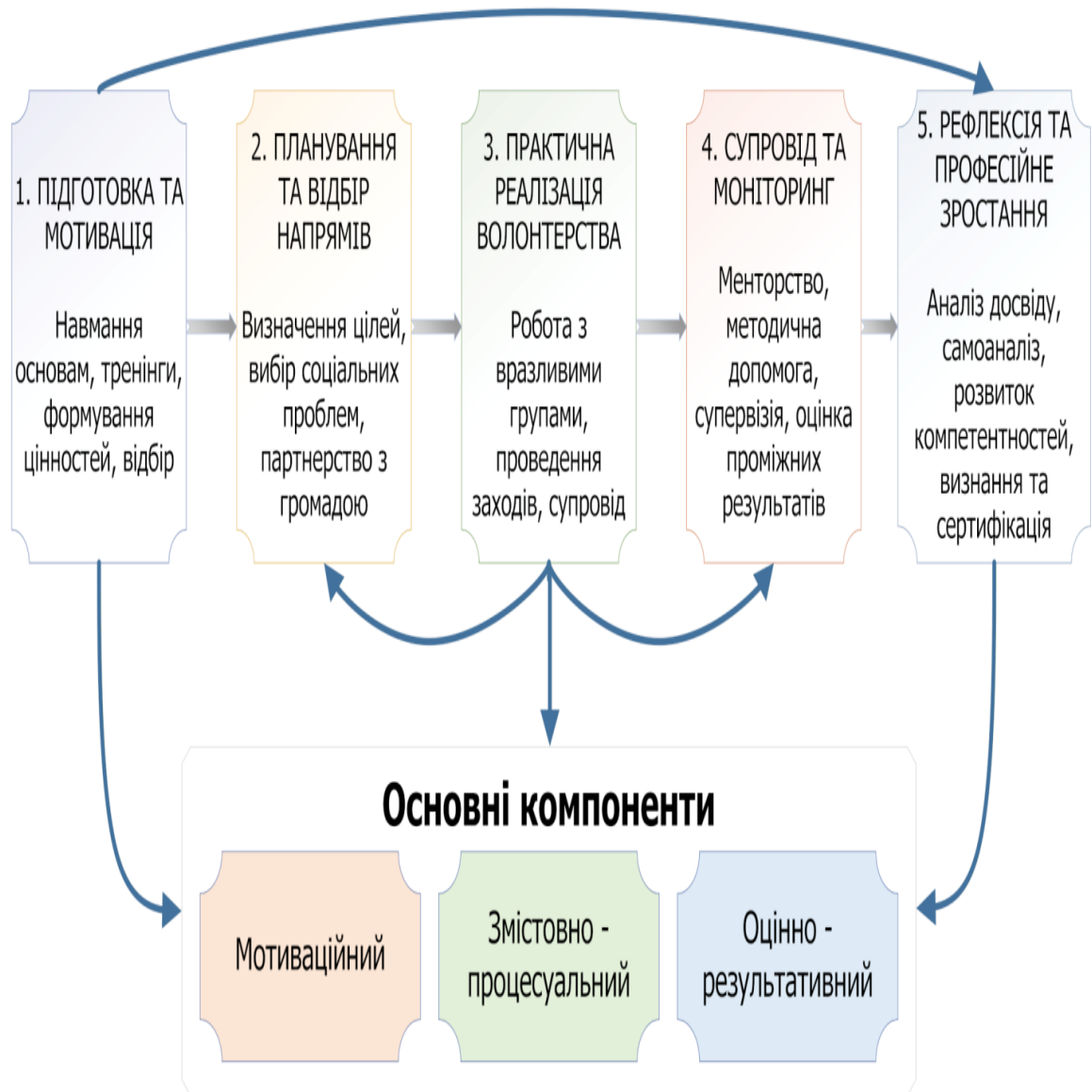
На основі теоретико-методологічного аналізу та результатів анкетування щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти, наведено обґрунтування моделі організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти (*Малюнок 3*).

Представлена модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти є цілісною системою, що відображає логіку професійного становлення майбутніх соціальних педагогів через залучення до волонтерської діяльності в закладі вищої освіти. Архітектура запропонованої моделі базується на поєднанні етапності (процесуальний підхід) та структурних компонентів (компонентний підхід), що є найкращим для покращення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

1. Процесуальні компоненти моделі.

Запропонована модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти розгортається через п'ять взаємопов'язаних етапів, що забезпечують поступове занурення майбутніх соціальних педагогів у професійне середовище:

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ЗВО

Малюнок 3. Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти

➤ *Мотиваційно-підготовчий етап.* Є фундаментом волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти. Мета цього етапу –

сформувати внутрішню готовність у майбутніх соціальних педагогів до волонтерської діяльності з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки. Навчання та інструктаж на цьому етапі дозволяють мінімізувати ризики професійних помилок у роботі з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

➤ *Планово-організаційний етап.* Забезпечує інституційну підтримку для майбутніх соціальних педагогів. Співпраця з громадськими об'єднаннями та державними службами дозволяє майбутнім соціальним педагогам діяти в реальному правовому та організаційному полі соціальної роботи, розуміючи структуру соціальних послуг з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

➤ *Діяльнісно-практичний етап.* Центральна частина запропонованої моделі. Саме тут відбувається апробація теоретичних знань. Майбутні соціальні педагоги опановують технології соціального супроводу, консультування та організації дозвілля, перетворюючи «знання» на «вміння» для майбутньої професійної реалізації.

➤ *Рефлексивно-аналітичний етап.* Центральний етап для професійного самоусвідомлення майбутніх соціальних педагогів. Через супервізію науково-педагогічних працівників, майбутніх соціальних педагогів аналізують свої успіхи та труднощі, що запобігає емоційному вигоранню та сприяє вдосконаленню професійної поведінки з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

2. Змістовні компоненти моделі [18].

Нижня частина моделі організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти виокремлює три стратегічні компоненти, які формують цілісну особистість фахівців майбутніх соціальних педагогів:

➤ *Мотиваційний компонент моделі.* Відповідає за ціннісні орієнтири майбутніх соціальних педагогів. Волонтерська діяльність виховує гуманізм та

альтруїзм, які є етичною основою професії фахівця соціальної педагогіки. Без сформованої мотивації професійна діяльність фахівців соціальної педагогіки зводиться до формального виконання функцій.

➤ *Змістовно-процесуальний компонент моделі.* Відображає технологічну грамотність майбутніх соціальних педагогів. Цей компонент включає володіння методами соціальної діагностики, профілактики та реабілітації, які майбутні соціальні педагоги застосовують безпосередньо під час волонтерської діяльності з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

➤ *Оцінно-результативний компонент моделі.* Цей компонент моделі дозволяє виміряти ефективність системи організації волонтерської діяльності з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки. Він включає критерії оцінки як результативності допомоги різним категоріям клієнтів соціальної педагогіки, так і рівня сформованості професійних компетенцій майбутніх соціальних педагогів.

3. Науково-педагогічна цінність моделі.

Обґрунтування моделі організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти базується на принципі практико-орієнтованості. Волонтерська діяльність у межах закладу вищої освіти виступає як «соціальне підґрунтя», де:

➤ Стирається бар'єр між академічною теорією та живою практикою волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

➤ Відбувається дієва професіоналізація – майбутні соціальні педагоги ще до отримання диплома про освіту розуміє специфіку роботи з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

➤ Формується суб'єктність щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти – майбутні соціальні педагоги стає активними учасниками соціальних змін, що підвищує їх конкурентоспроможність на ринку праці соціальної роботи [19, 24].

Представлена модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти є дієвим механізмом трансформації майбутніх соціальних педагогів з пасивних отримувачів знань з навчальних дисциплін у активних фахівців практичної соціальної педагогіки. Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти забезпечує не лише надання допомоги громаді, а й якісну підготовку майбутніх соціальних педагогів, здатних до емпатії, системного аналізу та соціальної дії в умовах сучасних викликів України.

Відтак, модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти є високоефективним інструментом модернізації вищої освіти майбутніх фахівців соціальної педагогіки. Запропонована модель трансформує підготовку майбутніх соціальних педагогів з репродуктивного засвоєння знань з навчальних дисциплін у живий досвід практичної дії, майбутні соціальні педагоги є не просто дипломованими фахівцями, а й компетентними агентами соціальних змін сучасності.

3.2. Методичні розробки волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти

Методичні розробки з організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів у закладі вищої освіти є практичним інструментарієм, який переводить розроблену модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти у площину конкретних дій, занять та проєктів майбутніх фахівців соціальної педагогіки.

Пропонуємо серію тренінгів щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів у закладі вищої освіти.

*1. Тренінг для майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти
«Етичний орієнтир волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в
закладі вищої освіти»*

Мета тренінгу: сформувати розуміння етичних меж та професійної відповідальності волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів при роботі з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

Структура тренінгу:

1. Вправа «Ресурси майбутнього соціального педагога» (20 хвилин).

➤ Майбутні соціальні педагоги мають назвати одну свою рису, яка допоможе їм у волонтерській діяльності, і пояснити чому.

2. Міні-лекція «Особливості волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів» (20 хвилин).

3. Вправа «Етичні норми волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів» (40 хвилин).

➤ Майбутнім соціальним педагогам надають кейси. Наприклад: «Дитина з дитячого будинку просить Вас купити їй дорогий телефон або дати свій номер телефону. Які Ваші дії?»

➤ Презентація рішень та обговорення з точки зору професійної етики волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів.

4. Вправа «Очікування та побоювання майбутніх соціальних педагогів» (20 хвилин).

➤ Майбутні соціальні педагоги записують на папері, чого вони побоюються у волонтерській діяльності та що сподіваються отримати. Матеріали роботи сортуються відповідно до категорій.

*2. Тренінг для майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти
«Соціальний архітектор в волонтерській діяльності: від ідеї до реалізації».*

Мета тренінгу: навчити майбутніх соціальних педагогів розробляти та впроваджувати власні волонтерські ініціативи в межах громади або закладу вищої освіти.

Структура тренінгу:

1. Вправа «Проблемне поле волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів» (20 хвилин).

➤ Складання списку актуальних соціальних проблем для волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів (наприклад: інклюзивна діяльність в закладі вищої освіти, психологічна підтримка внутрішньо переміщених здобувачів вищої освіти, допомога людям похилого віку тощо).

2. Вправа «SMART-метод у волонтерській діяльності майбутніх соціальних педагогів» (30 хвилин).

➤ Навчання формулювати цілі проєкту волонтерської діяльності так, щоб вони були конкретними, вимірюваними, досяжними, релевантними та обмеженими в часі.

3. Майстер-клас «Проектування ініціативи волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів» (50 хвилин).

➤ Розподіл на команди по 4-5-6 осіб. Кожна команда обирає проблему волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів та заповнює «Паспорт волонтерського проєкту соціальної педагогіки»:

- Назва проєкту.
- Цільова аудиторія.
- Необхідні ресурси (людські, матеріальні).
- План заходів (3-4 кроки).

4. Презентація проєктів волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів (20 хвилин).

➤ Кожна команда має декілька хвилин, щоб презентувати свою ідею проєкту волонтерської діяльності – іншим. Учасники виступають у ролі

клієнтських груп соціальної педагогіки або керівництва та дають зворотній зв'язок.

3. *Тренінг. «Особливості взаємодії волонтера соціальної педагогіки з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки».*

Мета тренінгу: Озброїти майбутніх соціальних педагогів специфічними інструментами психосоціальної підтримки, першої психологічної допомоги та комунікації в умовах кризи щодо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки.

Структура тренінгу:

1. *Вправа «Дистанція спілкування у соціальній педагогіці» (30 хвилин).* Майбутні соціальні педагоги в парах досліджують поняття фізичних та психологічних меж, пробуючи розмовляти на різній відстані один від одного. Обговорення поняття «встановлення довіри».

2. *Вправа «Складний діалог в соціальній педагогіці» (60 хвилин).* Моделювання реальних ситуацій зустрічі майбутніх соціальними педагогами з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

➤ *Ролі:* «Волонтер в громадській організації» та «Агресивна молода дівчина – внутрішня переселенка».

➤ *Завдання:* Відпрацювати техніки «Активного слухання» та «Першої психологічної допомоги».

3. *Вправа «Інформаційне перенаправлення в соціальній педагогіці» (40 хвилин).* Робота з інструкціями щодо роботи з різними категоріями клієнтів. Навчання принципу: майбутній соціальний педагог-волонтер не замінює собою лікаря, юриста чи практичного психолога, а має вміти вчасно переорієнтувати клієнта соціальної педагогіки до потрібного фахівця.

4. *Вправа «Страхи майбутнього соціального педагога-волонтера» (30 хвилин).* Обговорення внутрішніх побоювань майбутніх соціальних педагогів перед початком реальної роботи з важкими клієнтськими групами соціальної педагогіки.

4. Тренінг. «Екологічне волонтерство майбутніх соціальних педагогів».

Мета тренінгу: навчити майбутніх соціальних педагогів розпізнавати симптоми синдрому емоційного вигорання, навчити технікам саморегуляції та збереження психологічного здоров'я як особистості та фахівців.

Структура тренінгу:

1. Вправа «Внутрішній акумулятор фахівця соціальної педагогіки» (20 хвилин). Майбутні соціальні педагоги малюють умовну «батарею» та «зафарбовують» рівень своєї енергії на сьогодні. Обговорення факторів, які «заряджають» та «розряджають» волонтери в соціальній педагогіці.

2. Вправа «Стадії вигорання фахівця соціальної педагогіки» (30 хвилин). Інтерактивна вправа дослідження стадій професійного вигорання фахівця соціальної педагогіки.

3. Вправа «Трансформація стресу в соціальній педагогіці» (60 хвилин).

- Використання пластиліну, малювання, колажування тощо.
- Майбутні соціальні педагоги демонструють свій накопичений негатив, образу чи втому через матеріал, а потім символічно трансформують його в позитивний образ або ресурс.

4. Вправа «Саморегуляція соціального педагога» (40 хвилин). Тілесно-орієнтовані вправи та дихальні практики, які можна використовувати безпосередньо під час стресової ситуації з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

5. Вправа «Коло підтримки в соціальній педагогіці» (20 хвилин). Майбутні соціальні педагоги стають у тренінгове коло, тримаючи в руках клубок ниток. Передаючи клубок один одному, вони плетуть «сітку підтримки», говорячи компліменти та слова вдячності колегам за спільну роботу з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.

Таким чином, впровадження запропонованих методичних розробок у практику закладу вищої освіти дозволяє оптимізувати процес професійного становлення майбутніх соціальних педагогів, роблячи їх більш

конкурентоспроможними, гнучкими та готовими до викликів сучасного суспільства. Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні міжнародного досвіду волонтерської діяльності та розробці цифрових інструментів для координації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Висновки до розділу 3:

Представлена модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти є дієвим механізмом трансформації майбутніх соціальних педагогів з пасивних отримувачів знань з навчальних дисциплін у активних фахівців практичної соціальної педагогіки. Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти забезпечує не лише надання допомоги громаді, а й якісну підготовку майбутніх соціальних педагогів, здатних до емпатії, системного аналізу та соціальної дії в умовах сучасних викликів України.

Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти є високоефективним інструментом модернізації вищої освіти майбутніх фахівців соціальної педагогіки. Запропонована модель трансформує підготовку майбутніх соціальних педагогів з репродуктивного засвоєння знань з навчальних дисциплін у живий досвід практичної дії, майбутні соціальні педагоги є не просто дипломованими фахівцями, а й компетентними агентами соціальних змін сучасності.

Впровадження запропонованих методичних розробок у практику закладу вищої освіти дозволяє оптимізувати процес професійного становлення майбутніх соціальних педагогів, роблячи їх більш конкурентоспроможними, гнучкими та готовими до викликів сучасного суспільства. Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні міжнародного досвіду волонтерської діяльності та розробці цифрових інструментів для координації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Теоритична частина магістерської роботи дала змогу визначити що волонтерська діяльність – це не тільки добровольча діяльність на благо різних категорій клієнтів соціальної педагогіки, а і спосіб самореалізації та саморозвитку особистості.

Результати анкетування майбутніх фахівців соціальної педагогіки щодо волонтерської діяльності в умовах закладу вищої освіти підкреслили своєчасність науково-прикладних досліджень у соціально-педагогічній сфері, пошук нових технологій, методів, форм волонтерської діяльності в закладі вищої освіти.

За результатами анкетування нами з'ясовано:

- 1) волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має свою специфіку;
- 2) волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти має бути диференційована відповідно до потреб клієнтських груп соціальної педагогіки;
- 3) є необхідність підвищення кваліфікації майбутніх соціальних педагогів щодо волонтерської діяльності;
- 4) є необхідність розробки навчальних дисциплін та практик щодо волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти є високоефективним інструментом модернізації вищої освіти майбутніх фахівців соціальної педагогіки. Запропонована модель трансформує підготовку майбутніх соціальних педагогів з репродуктивного засвоєння знань з навчальних дисциплін у живий досвід практичної дії, майбутні соціальні педагоги є не просто дипломованими фахівцями, а й компетентними агентами соціальних змін сучасності.

Відтак, впровадження запропонованих методичних розробок у практику закладу вищої освіти дозволяє оптимізувати процес професійного становлення майбутніх соціальних педагогів, роблячи їх більш конкурентоспроможними, гнучкими та готовими до викликів сучасного суспільства. Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні міжнародного досвіду волонтерської діяльності та розробці цифрових інструментів для координації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арт-терапія у системі засобів виховання ціннісного ставлення до життя у дітей та молоді з функціональними обмеженнями: Методичні матеріали. Частина перша / А. В. Хіля. Вінниця, ТОВ«Нілан-ЛТД». 2017. 252 с.
2. Архипова С. П. Методи та технології роботи соціального педагога: навч. посіб. К.: Слово, 2011. 496 с.
3. Безпалько О. В., Заверико Н. В., Зверева І. Д. та ін.; уклад. Т. Л. Лях // Волонтерство: poradnik для організатора волонтерського руху / О. В. Безпалько, Н. В. Заверико, І. Д. Зверева та ін.; уклад. Т. Л. Лях. К.: ВГЦ «Волонтер», 2001. 176 с.
4. Безпалько О., Едель С. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей: Методичні рекомендації / За ред. А.Й. Капської. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. 115 с.
5. Безпалько О.В. Підготовка волонтерів до роботи з дітьми обмежених функціональних можливостей: [метод. рек. до проведення тренінг. занять / О.В.Безпалько, С.В.Едель]; Ліга соц. працівників м. Києва, Соц. служба для молоді м. Києва. К.: Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2001. 32с.
6. Богданова І. М. Соціальна педагогіка: [навч.посібник] / І. М. Богданова: рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ / Богданова І. М. Державний заклад «Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К.Д. Ушинського». Харків: Бурун Книга, 2013. 149 с.
7. Бурлій О.М. Працюємо з волонтерами / О.М. Бурлій // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. К., 2008. № 2. С. 124-126.
8. Волонтерський рух в Україні // Громадські об'єднання в Україні. К., 2007. С. 134-135.
9. Волонтери: хто вони? // Завуч. 2005. № 14 (трав.). С. 7-8.

10. Волонтерство у бібліотеці [Електронний ресурс] // Бібліоміст. – Режим доступу: http://www.bibliomist.org/images/pdf_doc/u_skarbnycu/volonteru_biblooteci.pdf.
11. Волонтерство (заходи в сільських бібліотеках) [Електронний ресурс] // Маловисківська районна бібліотека ім. Лесі Українки. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/malavyska/volonterstvo-zahodi-vsilskih-bibliotekah>.
12. Волонтерство: покликання душі чи професія: методико-бібліографічні матеріали [Електронний ресурс] // Харківська обласна універсальна наукова бібліотека. – Режим доступу: http://library.kharkov.ua/lib_druk.php?type=2&id=38
13. Заверико Н.В., Соловійова Т.Г. Форми соціальної роботи з сім'ями, що виховують дітей з особливими потребами / Н.В. Заверико, Т.Г. Соловійова // Наукові записки кафедри педагогіки Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Харків: ХНУ Основа. 2006. Випуск XVII.-X. С. 396-404.
14. Красілова Ю.М. Ільчук А.М. Особливості впливу соціальних стереотипів на формування професійної ідентичності у студентів соціальної педагогіки. № 5 (23) (2024): Вісник науки та освіти. 2024. С. 1029 –1046.
15. Лещук Г. В. Сутнісна характеристика професійної реабілітації людей з інвалідністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 2. С. 153-156.
16. Лорман Т. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. ; пер. з англ. / Т. Лорман, Дж. Депплер, Д. Харві.К. : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.
17. Лях Т. Л. Волонтерський рух та сучасні тенденції розвитку волонтерських організацій в Україні / Т. Л. Лях // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. пр. / Волинський державний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Волинський академічний дім, 2002. Вип. 2. С. 44–53.

18. Організація реабілітаційних заходів у центрі соціальної реабілітації дітей з інвалідністю: Навчально-методичний посібник. К.: Міністерство праці та соціальної політики України, 2009. 97с.
19. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг від 10 грудня 2003 р. № 1895 психофізичного розвитку / І. І. Садова // Актуальні питання корекційної освіти. 2012. Вип. 3. С. 197-205
20. Реабілітація дітей з функціональними обмеженнями засобами мистецтва / За ред. проф. А. Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2012. 96 с.
21. Ревть А. Сутність та специфіка організації соціальної роботи з дітьми із функціональними обмеженнями / А. Ревть // Молодь і ринок. 2016. № 8. С. 38-42.
22. Технологізація волонтерської роботи в сучасних умовах /За ред. А.Й.Капської. К.:ТОВ ВКП«Аспект», 2001. 140с.
23. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
24. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 42. Ст. 435. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
25. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 18. Ст. 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.
26. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 16. Ст. 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
27. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

28. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 21. Ст. 252. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>.
29. Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.02.2022 р. № 130. *Офіційний вісник України*. 2022. № 32. Ст. 1718. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0203-22>.
30. Школа волонтерів: Навчальний посібник/ За заг.ред. Г.С.Скитьової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьев В.В., Лашук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] К: 2016. 160 с.
31. Davis Smith, J. The 1997 National Survey of Volunteering in the UK, Institute for Volunteering Research. 1998. 234 p.
32. Gaskin, K., and Davis Smith, J. A New Civic Europe: The Extent and Nature of Volunteering in Europe, Institute for Volunteering Research. 1995. 123 p.
33. Mitchell, David. "What really works in special and inclusive education." (London and New York: Rutledge, Taylor and the Francis Group, 2008. 234 p.
34. Smith Justin Davis. Volunteering and Social Development [Electronic resource] : a Background Paper for Discussion at an Expert Group Meeting / Justin Davis Smith. – New York, NY : United Nations Volunteers. 2001. 164 p.

ДОДАТОК А

Анкета «Волонтерська діяльність майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти»

Шановний здобувач вищої освіти! Просимо вас взяти участь в опитуванні, метою якого є вдосконалення організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів в закладі вищої освіти.

1. Чи маєте ви досвід волонтерської діяльності?
 - А) Так, займаюся регулярно.
 - Б) Мав поодинокий досвід.
 - В) Ні, ніколи не пробував.
2. Що для Вас є головним стимулом до волонтерської діяльності?
 - А) Бажання допомогти людям та суспільству.
 - Б) Можливість здобути професійний досвід.
 - В) Пошук нових знайомств та цікавого дозвілля.
3. Який напрям волонтерської діяльності Вам найбільш близький?
 - А) Соціальна допомога з різними категоріями клієнтів соціальної педагогіки.
 - Б) Допомога військовим ЗСУ.
 - В) Просвітницький напрям.
4. Чи вважаєте Ви волонтерську діяльність обов'язковою частиною освітнього процесу майбутніх соціальних педагогів?
 - А) Так, це невід'ємна частина фахової підготовки.
 - Б) Це має бути виключно за бажанням здобувача вищої освіти.
 - В) Важко відповісти.
5. Скільки часу на тиждень Ви готові приділяти волонтерській діяльності?
 - А) Понад 5 годин.
 - Б) 1–3 години.
 - В) Лише під час разових акцій.

6. Яка форма волонтерської діяльності для Вас найзручніша?

А) Безпосередня робота з людьми.

Б) Дистанційна допомога.

В) Змішана форма.

7. Що найбільше заважає Вам займатись волонтерською діяльністю?

А) Брак вільного часу через навчання.

Б) Відсутність інформації щодо потреб чи заходів.

В) Нестача підготовки до волонтерської діяльності.

8. Чи знаєте Ви про наявність волонтерської діяльності межах Вашого закладу вищої освіти?

А) Так, я беру участь у його роботі.

Б) Чув, але не звертався.

В) Вперше про це чую.

9. Яку роль має відігравати заклад вищої освіти в організації волонтерської діяльності?

А) Створювати бази практики та шукати партнерів.

Б) Надавати лише інформаційну підтримку.

В) Зараховувати волонтерство як частину практики.

10. Чи відчуваєте Ви потребу в додатковому навчанні перед початком волонтерської діяльності?

А) Так, потрібні тренінги та інструктажі.

Б) Достатньо короткого роз'яснення.

В) Ні, всього можна навчитися в процесі.

11. Яка категорія клієнтів соціальної педагогіки є для вас найскладнішою в роботі?

А) Люди з інвалідністю.

Б) Люди, що пережили травматичні події.

В) Інші категорії клієнтів соціальної педагогіки.

12. Чи сприяє волонтерська діяльність запобіганню професійного вигорання?
- А) Так, це надихає та дає відчуття значущості.
 - Б) Навпаки, воно може призвести до швидшого виснаження.
 - В) Ці процеси між собою не пов'язані.
13. Як Ви ставитеся до ідеї запровадження волонтерської практики в навчальний процес?
- А) Позитивно, це сучасний підхід.
 - Б) Не впевнений, що це потрібно впроваджувати офіційно.
 - В) Негативно, це переобтяжить навчальний план.
14. Яку особистісну рису волонтерська діяльність розвиває найкраще?
- А) Емпатію та толерантність.
 - Б) Відповідальність та організованість.
 - В) Комунікативні уміння.
15. Чи важливо для Вас отримувати офіційне підтвердження волонтерства?
- А) Так, це важливо для майбутнього портфолію.
 - Б) Це приємний бонус, але не головне.
 - В) Ні, це не має жодного значення.
16. Звідки Ви зазвичай дізнаєтеся про волонтерські ініціативи?
- А) Соціальні мережі та месенджери.
 - Б) Від науково-педагогічних працівників.
 - В) Від друзів та одногрупників.
17. Чи готові Ви бути лідером волонтерського проєкту?
- А) Так, маю такий досвід або прагну до цього.
 - Б) Готовий спробувати за підтримки науково-педагогічних працівників.
 - В) Ні, волію бути лише виконавцем.
18. Чи обговорюєте Ви свій волонтерський досвід на заняттях із фахових дисциплін?
- А) Так, часто аналізуємо кейси.

Б) Рідко, лише якщо сам про це згадаю.

В) Ні, навчання і волонтерство у нас розділені.

19. Як Ви оцінюєте рівень підтримки волонтерів у закладі вищої освіти?

А) Високий, заклад вищої освіти сприяє.

Б) Середній, підтримка є, але недостатня.

В) Низький, волонтерство тримається лише на ентузіазмі здобувачів вищої освіти.

20. Чи плануєте ви продовжувати волонтерську діяльність після завершення навчання?

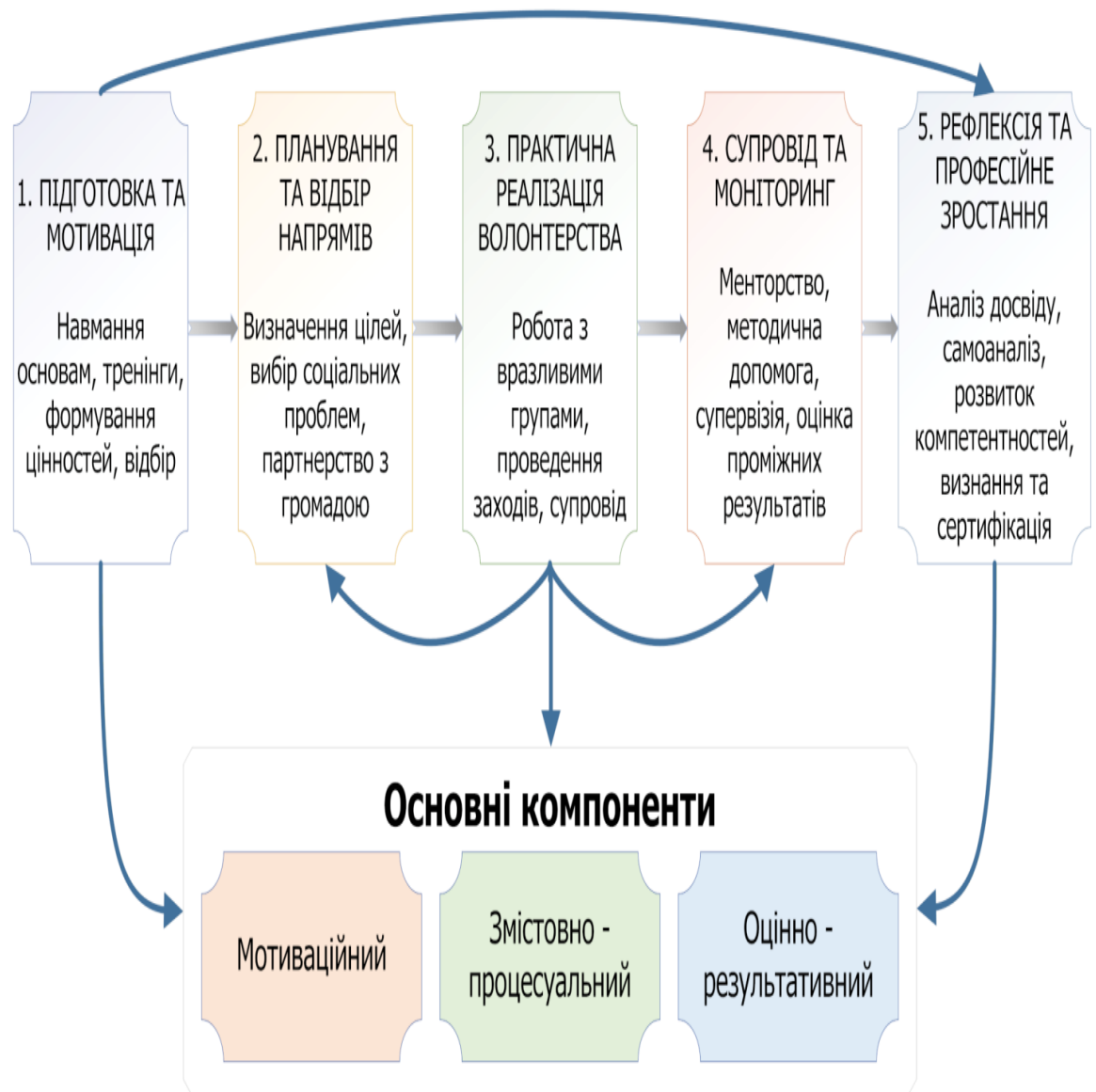
А) Однозначно так.

Б) Можливо, якщо дозволить основна робота.

В) Скоріше за все, ні.

Дякуємо за ваші відповіді!

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ЗВО

Модель організації волонтерської діяльності майбутніх соціальних педагогів у закладі вищої освіти